

Giáo phận QUI NHƠN (1850 - 1932)

Sau nh»ng bài báo của cha DURAND, tiếp theo Çây, chúng tôi xin Çũ trình bày m»t hai tài liệu và k%t quả công việc tìm hi<u riêng của chúng tôi liên quan t»i hai ch» tu t° Çào Soán và Tr» :

- S»c L»nh ngày 13.11.1918 của Toà Thánh
- Lá th» năm 1865
- Giáo x» Dinh Thù 1870-1900
- Ch» Anna Tr»
- Ch» Anê Soán

Công việc tìm hi<u của chúng tôi nối Çây, nhũ qu» Ç»c già sẽ thấy, còn c»c kỳ thi»u xót. Chúng tôi khiêm tốn chấp nh»n hoàn cảnh riêng cùng khả năng hạn h»p của mình. Chúng tôi cảm Õn lòng khoan hồng của qu» Ç»c già và cầu mong sẽ có nh»ng bài nghiên cứu Çây Çũ và nghiêm chỉnh h»n m»t hai Çóng góp nhũ bé này của chúng tôi !

Joseph DAO

s; c l Ơnh
thành lập HỒ SỔ phong chân phũSc
hay là
công bố các tội tŞ Chúa là nh»ng vĩ t° Çao
 (ngày 13.11.1918)¹

Siméon Berneux, Giám mục (hi Ơu toà) Capse và ãi di Ơn Tông
toà tại TriŞu Tiên,
Phaolô Châu
và các bản
Çã chũu hy sinh do kẻ ngoài thù ghét Çao.

H Ơi Thøa Sai Hãi Ngoài mà trở s^a a tại Paris, vào ngày 27 tháng 5 năm toàn xá 1900, Çã hoan hĩ và hân hạnh dâng lí m Ơng vi Ơc phong Chân PhũSc cho 49 vĩ trong số các vĩ t° Çao của H Ơi ; Çó là các tội tŞ Çáng kính của Thiên Chúa mà ãi Ơc Thánh Cha Léon XIII, vĩ Sĩ Tất cả niŞm tôn kính và các nghi thức ph Ơng vø thánh c Ơ hành tại v Ờng cung thánh Ç Ờng Vatican, Çã ghi tên vào s Ơ b Ơ các Chân PhũSc.

M Ỗy năm sau, vào năm 1909, ãi Ơc Thánh Cha Piô X lại thêm m Ơt triŞu thiên m Ơi cho 33 vĩ Chân PhũSc t° Çao n»a.

Nay, c Ờng H Ơi Thøa Sai Ầy còn có th< tç hào và Ç Ờc về vang vĩ Sĩ nh»ng chi Ơm th Ơng m Ơi và t Ờng tç nhũ v Ầy, nh Ơ 49 vĩ khác trong các Ç Ầng anh hùng của H Ơi mà HỒ SỔ phong Chân PhũSc và

Công Bó là các Ç Ầng t° Çao Çã Ç Ờc c Ờu xét vào th Ơi gian này, m Ỗc d Ầu các sinh hoạt chung Çang bí xáo tr Ơn.²

Gi»a các vĩ tội tŞ Chúa nói trên Çã chũu ch Ỗ vì Ç Ờc tin, có 29 vĩ bí bách hải trong nh»ng năm 1866-1867 tại x Ờ TriŞu Tiên ; và 20 vĩ khác, trong nh»ng năm 1861-1862 tại x Ờ Vi Ơ Nam.

Nhóm Ç Ầu tiên gồm :

- chín vĩ quan tr Ờng mà tất cả Ç Ờc thu Ơc quốc tịch Pháp và là thành viên H Ơi Thøa Sai Hãi Ngoài : hai Giám mục ãi di Ơn Tông toà tại TriŞu Tiên cùng bảy linh mục thøa sai,
- và các vĩ khác là nh»ng tín h Ờu th Ờng ngữ Ơi x Ờ TriŞu Tiên.

Trong nhóm th Ờ hai, tính Ç Ờc bốn linh mục, hai thầy ch Ờc giúp lí³ , hai n» tu, m Ỗi m Ơt ngữ Ơi nam và m Ơt ph Ờ n».

Sau Ç Ầy là vài chi tí Ỗ vĩ nh»ng nhân v Ầ chính trong các vĩ :

1. SIMÉON BERNEUX

Sinh tại Château-du-Loir, Ç Ầ ph Ần Mans, ngài Çã hoàn tất vi Ơc h Ờc tài ch Ờng vi Ơn của Ç Ầ ph Ần mình và Ç Ờc tí Ỗ ch Ờc linh mục. Ắt lâu sau, ngài vào ch Ờng vi Ơn của H Ơi Thøa Sai Hãi Ngoài. Khoảng năm 1840, ngài Ç Ờc sai sang miŞn B Ơc x Ờ Vi Ơ Nam. Vøa m Ơi Ç Ỗt chân Ç Ỗ Çó, ngài Çã bí tổ cáo là truyŞn bá Çao Kitô nên ngài bí b Ờt và bí tra tấn mà nhiŞu d Ầu tích còn l Ầu lại trên da th Ờt ngài. Ngài bí k Ỗ án t Ơ hình, những nh Ơ Ờn Chúa giúp, ngài Ç Ờc m Ơt con tàu của Pháp c Ờu thoát và ngài tr Ầy sang M Ần Châu.

Tại Çó, trong vòng 12 năm, ngài thi hành ch Ờc vø thánh của ngài vĩ Sĩ lòng nhi Ơ thành, nên Çem Ç Ờc r Ầt nhiŞu kẻ ngoài giáo tr Ầ lại Çao và giúp cho các kẻ có Çao bí Ỗ v Ầng ph Ờc các vĩ ch Ờ ch Ần h Ờp pháp. Vĩ ãi di Ơn Tông toà tại miŞn Çó, ãi Ơc cha Verrolles, Çã ch Ờn cha Berneux làm giám mục ph Ờ tá của mình và Çã c Ơ hành lí tấn phong giám mục cho ngài.

Những, trŭsc nh»ng l©i xin khấn thi%t của vĩ ãi diCh Tông toà xŭ TriSũ Tiên, và do lCh của Toà Thánh, ngŭ©i tôi tS Thiên Chúa sau khi lãnh tŭsc Giám mœc hiCh toà Capse Cã Cŭ©c b° nhiCh làm giám mœc phø tá cho vĩ ãi diCh Tông toà xŭ TriSũ Tiên, vSi quySñ k%vI trong tŭÖng lai. ãi lòng nhân tØ và phúc hCh, ngài chu toàn trách nhiCh ngŭ©i giảng dạy giáo lã và ngŭ©i giải t¶i, cũng nhŭ vSi tŭ cách Giám mœc và ãi diCh Tông toà, ngài Çi thãm vi%ng các xŭ Çào khác nhau. Ngài không hS xao nhãng m¶t viCh chãm lo nào và không hS xa tránh m¶t công viCh nào Ç< nên h»u ích cho tất cả m¶i ngŭ©i, giáo sĩ và giáo dân, là nh»ng kE Cã Cŭ©c trao phó cho ngài, và qua Çó, nên m¶t chủ chãm nhân lành.

ãi năm 1866, ngày 23 tháng 2, khi ngài Çi thãm các tín h»u trª vS thì bI các quân nô dĩch bjt ngay tại nhà ngài và bI dãn Ç% pháp Çinh. Ngài bI gông xiSng trong tù 3 ngày tr©i. Rồi ngŭ©i ta dãn ngài ra trŭsc hai viên thãm phán, m¶t vĩ bên phải và m¶t vĩ bên trái, và trŭsc m¶t vĩ quan của triSũ Çinh. Ngài Cã can Çãm trã l©i các câu hỏi rçng ngài Ç% TriSũ Tiên Ç< cầu r¶i các linh hồn và rao giảng Çào Chúa Giêsu Kitô. Vì th% ngài và các bản phải chŭ án t° hình vSi bản tuyên án mà quan công bố bçng nh»ng l©i lẽ nhŭ sau :

“Tất cả các ngŭ©i, hãy l;ng nghe cho kĩ ! Cái Çào mà các ngŭ©i Çang truySñ bá tại TriSũ Tiên này bI cãm nghiêm ng¶t ; những các ngŭ©i, các ngŭ©i không bi%t tSi ÇiSũ Ấy. Các ngŭ©i Ç% trong m¶t nŭsc ngoài bang Ç< truySñ bá tà giáo của các ngŭ©i ; bªi lẽ Çó, ãi vua xŭ TriSũ Tiên ra lCh t° hình các ngŭ©i. VÆy hãy bi%t ÇiSũ Çó và hãy Çi mà chŭ ch% Çi !”

Lúc Çó, quân nô dĩch hò hét lao Ç% vĩ Giám mœc và các bản. VSi nh»ng thanh gŭm mùa may quay cuøng, chúng chêm Çàu các tôi tS của Chúa. Thi hài của vĩ Giám mœc và các bản bI bêu nãi công c¶ng 3 ngày tr©i ; rồi, nh»ng kE ngoài Çào tSi thu xác và chôn gãn ngay chính nãi pháp trŭ©ng. VS sau, các tín h»u Cŭ©c phép bS

trên trong Giáo H¶i Cã kính cãn Çem các ngài vS phần Cất Cŭ©c chúc lành.

2. ANTOINE DAVELUY

M¶t Tôi tS khác của Thiên Chúa là Antoine Daveluy, sinh tại Amiens nŭsc Pháp. Ngài h†c thàn h†c tại chũng viCh Xuân Bích, Ba Lê ; thø phong linh mœc, ngài trª vS Çĩa ph¶n mình và làm cha phó m¶t h† Çào. Giáo dân quS m% ngài, mà ngài lại rãt bác ái Çõi vSi h†. Năm 1846 ngài sang TriSũ Tiên.

Tài Çó, suôt 20 năm, ban Çàu là thøa sai và sau là Giám mœc hiCh toà Acônes phø tá vĩ ãi diCh Tông toà, ngài Cã th< hiCh ra m¶t lòng Çào Çũc hi% có và m¶t lòng nhiCh thành sôi bõng trong sŭ mCh tông Çò của ngài, và không ngøng làm viCh Ç< cải thiCh dân chũng cùng Çũa dãn h† tSi Çào Thiên Chúa. Năm 1866, cu¶c bách hải Çào cùng các chủ chãm và tín h»u bùng lên tại Hán Thành và lan r¶ng ra toàn vŭÖng quóc m¶t cách Çiên cuøng. Vào tháng ba năm Çó, Giám mœc Daveluy và các bản rồi vào tay quân nô dĩch tại làng Keutori.

Các ngài bI giam gi» trong ngục 3 ngày rồi bI giải lên tòa án tại kinh Çô. Khi bI hỏi cung vS Çào Thiên Chúa, vĩ Giám mœc Cã trã l©i vSi m¶t gi†ng khí phách cùng m¶t con tim hiên ngang mà bảo vCh Phúc Âm, bảo vCh niSñ tin và các l©i dạy Phúc Âm. Vì th% sau khi chŭ cçc hình tàn bạo, ngài Cã bI k% án t° hình và chŭ x° chêm Çàu. ãi của ngài rồi xuøng sau nhát gŭm thù ba : ngài Cã tuyên xũng Çũc tin công giáo nhŭ th%! Hôm Çó là ngày Thŭ Sáu Tuần Thánh ! Các bản của ngài, cũng cùng ngày hôm Çó, vSi cùng m¶t niSñ tin và chŭ cùng m¶t kh° hình, Cã hy sinh cho danh Chúa Kitô chŭ Çóng Çinh trên ThÆp Giá. Xác của vĩ Giám mœc và các bản ngài, sau khi bI bêu nãi công c¶ng suôt 3 ngày, Cã Cŭ©c các tín h»u

xin phép lãnh nh^h cùng C^{em} an táng cách cung kính và theo phép C^{ào}.

3. PHAOLÔ CHÂU

Vĩ anh hùng t^o C^{ào} th^u ba có tên C^ũ vinh d^ị ghi trên t^ạ C^ổ HỒ SỔ là Phaolô Châu, sinh ra t^h cha m^ẽ có C^{ào} ^a làng Gò Thi trong x^ũ ãông ãàng Trong (Trung kỳ Vi^ệ Nam). Sau vi^ệ h^ị hành mà ngài kh^{ai} s^ị tài bản qu^{ốc} và hoàn t^{ất} ^a n^{ổi} khác⁴, ngài C^ũ ãi cha Cuenot giao phó trách nhi^{ệm} C^{ào} t^{áo} các tân t^{òng} và d^{ạy} đ^ị các ch^{ung} sinh. C^ũng vĩ Giám m^{ộc} trên C^ã ti^{ếm} ch^{ức} linh m^{ộc} cho ngài và C^{yt} ngài C^ũng C^{ầu} ch^{ung} vi^ện tài Làng Sông, ch^{ung} vi^ện mà ngài C^{is}u hành su^{ốt} g^{ần} 4 n^{ăm} tr^{ời}. B^ỉ b^ịt, ngài phải t^{ổng} giam vào ngục tài thành Bình ãi^{nh} và phải ch^{ịu} mang g^{ông} c^{ùm}. Vì trong nhà tù này ng^ũoi ta có C^ũ m^{qt} n^{ổi} C [<] Minh Thánh Chúa, ngài h^cng say mê và s^{ốt} s^ịng c^{ầu} nguy^ện. Quan tuyên án t^o hình ngài, ch^u y^{êu} là vì ngài mang ch^{ức} linh m^{ộc}. Ngài b^ị ch^{ém} C^{ầu}. Các bản ngài, vì tuyên x^ũng cùng m^{qt} ni^{êm} tin và cùng gi[»] m^{qt} lòng can tr^ũng nh^ũ ngài, C^ã phải ch^{ịu} c^ũng m^{qt} án t^o nh^ũ ngài.

Xác của Phaolô Châu và các bản C^ũ tín h[»]u ch^{ôn} c^{ất} g^{ần} ngay n^{ổi} các ngài t^h tr^{ần} ; sau, C^ũ d^oi C^ì n^{ổi} khác t^ị hai lần và r^{ui} thay, C^ã b^ị c^{ôn} h^{ỏa} hoàn thi^{êu} h^{ủy} gi[»]a c^{ôn} chi^{ếm} tranh Cⁱên r^õ⁵, tr^ở hài c^{ốt} của Phaolô Châu C^ũ C^{ừa} sang C^{ào} Pinang, tài ng^{ôi} tr^ũng n^{ổi} mà ng^ũoi t^{ôi} t^ị Chúa n^oi ti^{ếm}ng là nh^{ân} C^ũ và thánh thi^ện.⁶

*

V^ĩ ti^{ếm}ng t^{am} t^o C^{ào} của 49 t^{ôi} t^ị Chúa tài Tri^{is}u Tiên và Vi^ệ Nam C^ũ xem là ch^{ịu} hy sinh vì ãi^{nh} Tin, các cu^q C^{is}u tra thu th^{áp} tin t^ừ C^ũ các C^ã ãi^{nh} Tông toà của hai x^ũ trên th^ịc

hi^ện, theo th^{ăm} quy^{is}n th^ũng l^êc của các C^ãng, C^ã C^ũ ch^{uy} < n t^ị Thánh b^q các Nghi L^í.⁷

Hi^ện gi^o, m^qi s^ị C^ã C^ũ th^ịc hi^ện phù h^op theo giáo lu^{ật} và C^ã s[»]n s^{àng}, không có gì tr^a ngài n[»]a C [<] ch^{ung} ta có th [<] ti^{ếm} t^ị.

Th [<] theo th^lnh c^{ầu} của linh m^{ộc} Eugène Garnier thu^qc H^qi Th^oa Sai Paris, là t^ong th^lnh nguy^ện viên,

tham chi^{ếm} các th^lnh nguy^ện th^ũ :

- của m^{qt} số vĩ HỒng Y thu^qc Giáo H^qi Roma,
- của nhi^{is}u vĩ T^ong giám m^{ộc}, Giám m^{ộc}, ãi^{nh} di^ện Tông toà tài các x^ũ truy^{is}n giáo,
- của các B^ổ trên T^ong quy^{is}n các Dòng và các Tu h^qi,
- hay của các giáo sĩ và các b^êc dân s^ị vĩ v^qng,

ãi^{nh} HỒng Y Janvier Granitô Pignatelli di Belmonte, là Giám m^{ộc} hi^ện toà Albanô và là phúc tr^{ình} viên HỒ SỔ này, trong m^{qt} bu^oi h^qp th^ũng l^êc của Thánh b^q các Nghi L^í tài C^ổn Vatican theo ngày ghi đ^ũSi C^{ây}, C^ã C^{em} câu h^{ỏi} sau ra bàn thảo :

Có c^{ần} phải C^ổ c^o m^{qt} u > ban Thành l^{ập} HỒ sỔ (xin phong ch^{ân} ph^ũSc), trong tr^ũng h^op này và C [<] nh^cm t^ị k^h quả này không ?

Các C^ãng có trách nhi^{ệm} bảo v^ệ các Nghi L^í,

- sau khi C^ã nghe bản phúc tr^{ình} của ãi^{nh} HỒng Y phúc tr^{ình} viên,
- sau khi C^ã nghe chính l^oi của ãi^{nh} ông Angelo Mariani là vĩ ch^ũng l^ẽ, và C^ã C^qc các bài vi^{ết} của ngài,
- m^qi s^ị C^{is}u C^ũ chu C^{áo} xét duy^ệt, bàn lu^h và cân nh^ịc, C^ã C^{ừa} ra s^ẽ ki^{ếm} r^ẻng :

Ph^{ải} C^ổ c^o, n^h C^{ếp} s^ẽ ãi^{nh} Thánh Cha, U > ban lo HỒ SỔ 46 t^{ôi} t^ị Chúa trong C^ó có 26 vĩ b^ị án tr^{ám} quy^{is} tài Tri^{is}u Tiên vào nh[»]ng n^{ăm} 1866 và 1867, là :

- Siméon Berneux, Giám mục Capse và Antoine Daveluy, Giám mục Acônes : cả hai là Giám mục ãi di Thiên Tông toà tại TriŜu Tiên.

- Just Ranfer de Bretenières, thủ quỹ giáo phận Dijon, là linh mục và thøa sai tông CỜ tại TriŜu Tiên.

- Louis Beaulieu, thủ quỹ giáo phận Bordeaux, là linh mục và thøa sai tông CỜ tại TriŜu Tiên.

- Pierre-Henri Dorie, thủ quỹ giáo phận Luçon, là linh mục và thøa sai tông CỜ tại TriŜu Tiên.

- Charles Pourthié, thủ quỹ giáo phận Albi, là linh mục và thøa sai tông CỜ tại TriŜu Tiên.

- Michel Petitnicolas, thủ quỹ giáo phận Saint-Dié, là linh mục và thøa sai tông CỜ tại TriŜu Tiên.

- Pierre Aumaitre, thủ quỹ giáo phận Angoulême, là linh mục và thøa sai tông CỜ tại TriŜu Tiên.

- Martin Huin, thủ quỹ giáo phận Langres, là linh mục và thøa sai tông CỜ tại TriŜu Tiên.

Tất cả các vĩ trên là thành viên của Hội Thøa Sai Ngoài Quốc.

- Phêrô Ryou Tjyeng Ryoul
- Gioan-Baotixita Nam (Tjyong-Sam)
- Phêrô Tchoi Tchi-Tchyang
- Gioan-Baotixita Tjyen Seung-Yen
- Marcô Tyeng, thầy giảng
- Alexiô Ousyet-Hpil
- Luca Hoàng Tjai-Ken
- Giuse Tjyang Nak-Syo, thầy giảng
- Tôma Son Tja-Syen
- Phêrô Tjyohoa-Sye
- Phêrô Ni Myeng-Sie
- Batômêô Tjyeng Moun-Ho

- Phêrô Son Syen-Tji, thầy giảng

- Giuse Han

- Phêrô Tjteng Ouen-Tji

- Giuse Tjyo

- Gioan Ni

Tất cả là người TriŜu Tiên. ⁸

20 vĩ khác, thủ quỹ xũ ãông ãàng Trong (Trung Kỳ Việt Nam), Cã chũu mĩt cái chũt tàn bạo và Cãm máu trong nhũng năm 1860, 1861 và 1862, là nhũng vĩ :

- Phaolô Châu, linh mục
- ãôminicô Cãnh, linh mục
- Giuse-Têphanô Chung, linh mục
- Giuse Thũ, linh mục
- Giacôbê TuyŜn
- Phêrô Qũn, thầy bốn
- Giuse Trinh, thầy giảng
- Gioakim Bão
- Giuse Hũu
- Hũu
- Nam
- Tũn
- Giáo
- Gioakim Quã
- Giuse Nghiêm
- TaCêô Quí
- Phêrô Me
- Anê Soãn, nũ tu
- Anna Trĩ, nũ tu
- MaÇalêna Lũu. ⁹

Còn vñ phần ba tôi t§ Chúa ngũ[©]i Tri§u Tiên đũ§i Çây là :

- Phêrô Ni Syeng-Tcheyen
- Philippê Ni Syeng-Ouk
- Augutinh Song Syeng-Po

Cần phải hoãn lại và b° xung thêm chũng c§.

Ngày 12 tháng 11 năm 1918,

Bản báo cáo Çây Çû m†i sç Çã ÇÛ[©]c ãÛc HỒng Y t°ng trũ^ang Thánh b¶ các Nghi Lí ÇËtrình ãÛc Thánh Cha BênêÇictô XV.

ãÛc Thánh Cha khi phê chuẩn sç thũ của Thánh b¶ nói trên, Çã tç tay k§ nhñ Nỹ ban Thành lãp HỒ SỔ xin phong chân phũ§c cho 46 tôi t§ Chúa k< trên.¹⁰

Ngày 13 cùng tháng và năm k< trên,

+ A. Vico, Giám mục hiÇu toà Porto và Sainte-Rufine, t°ng trũ^ang Thánh b¶ các Nghi Lí.

Alexandre Verde , thũ k§ .

./.

Chú thích :

- ¹ Bản dịch tài liệu “*Décret d’Introduction de la Cause de Béatification ou Déclaration du Martyre des Serviteurs de Dieu*”, Çang trong báo “*Annales de la Société des Missions Etrangères*”, số 126, 3-4.1919, trang 49-58.
- ² “*Malgré le trouble des affaires publiques : các sinh hoạt chung Çang bí xáo tr¶n*”, vì lúc Çó là kỹ th%chi% thũ nhñt 1914-1918.

Cu¶c chi% chãm dứt ngày 11.11.1918, và Sçc LÇnh này ÇÛ[©]c k§ ngày 13.11.1918.

³ “*Deux acolytes*”, thầy giúp lí hay thầy bñn. Các “chũc” hay “phép” ngày trũ§c là : cçt tóc, gi» c°a, Ç†c sách, giúp lí, phø phó t% phó t% chũ t% hay linh mợc. Tø năm 1972, Giáo H¶i chỉ còn gi» lại chũc Ç†c sách, giúp lí, phó t% chũ t%

⁴ Chũng viÇn Pinang.

⁵ Năm 1885.

⁶ Hải cốt của cha Phaolô Châu ÇÛ[©]c m¶t thøa sai tài xũ Malacca, cha Hab, ÇÛa sang Pinang vào tháng cháp 1884 và ÇÛ[©]c chøn cãt phía cuối nhà nguyÇn của chũng viÇn.

⁷ Năm 1965, ãÛc Giáo Hoàng Phaolô VI lãp B¶ Phong Thánh ; trũ§c Çó, các vø án phong thánh do B¶ các Nghi Lí (Congrégation des Rites) Çãm nhiÇm.

⁸ Ngày 04.5.1962, các Giám mục Tri§u Tiên xin Toà Thánh tách r°i các vĩ t° Çào của h† ra khỏi các vĩ t° Çào tại ViÇ Nam mà lãp thành HỒ SỔ riêng. Và các vĩ t° Çào tại Tri§u Tiên nói Çây ÇÛ[©]c phong Chân Phũ§c ngày 06.10.1968, rồi ÇÛ[©]c ãÛc Thánh Cha Gioan-Phaolô II phong hi<n thánh ngày 06.5.1984.

Có th< Ç†c thêm : *Missions Etrangères de Paris*, “*Lumière sur la Corée. 103 Martyrs*”, Paris, nhà xuất bản Le Sarment Fayard, 1984.

⁹ Các vĩ tôi t§ Chúa t° Çào ngũ[©]i ViÇ Nam có tên trên Sçc LÇnh 1918 :

- Phaolô Châu, linh mợc : NguyÍn Vãn Châu, ngũ[©]i Gò Thĩ, h† hàng v§i Thánh Năm Thuông. H†c rất giõi tài Pinang 7 năm. ãÛc cha Th< Ç†t coi chũng viÇn Mũõng L< ; sau làm giám Çốc chũng viÇn Làng Sông. Theo chỉ thĩ của ãÛc cha, Çang khi lo cho các

- chủng sinh Làng Sông trốn vào Sài Gòn, thì bị bjt. Ngài chịu chém Ậu tại Gò Chàm (Qui Nhôn) ngày 01.4.1862.
- ãominicô Cãnh, linh mục : người Vân ãoá (Quảng Nam). Anh ruýt thầy giảng Chuấn (thầy chết tại Phan Thi%). Có sang Pinang htc. Chịu chết tại Phan Rí.
- Giuse-Têphanô Chung, linh mục : Trần Văn Chung, sinh tại Hoà Mọc, huyện Phù Cát. Htc tại Pinang 7 năm. Bị bjt tại Phù Cát. Chịu chết tại Gò Chàm ngày 09.12.1860.
- Giuse Thù, linh mục : Nguyễn Kim Thù, con trai của Thánh Nạm Thuông. Htc 7 năm tại Pinang. ã tởng bị tù tại ngục Khám ãng (Hu%). Bị x^o t^o ngày 09.6.1862 tại Gò Chàm.
- Giacôbê Tuyñ : thầy Nguyễn Văn Tuyñ là người xử Trà Kiêu. Htc 7 năm bên Pinang, sau vñ Qui Nhôn giúp ã cha Th< thì bị bjt. Chịu chết tại Gò Chàm ngày 21.3.1862.
- Phêrô Qũn, thầy bôn : Nguyễn Văn Qũn, người Lò GiẤy. Htc tại Pinang. Bị bjt và chịu chết xi% c^o tại Gò Chàm ngày 01.4.1862.
- Giuse Trinh, thầy giảng : Nguyễn Văn Trinh, người làng Phù Cát. Có sang htc tại Pinang. Chịu chết tại Gò Chàm ngày 09.12.1860 cùng cha Chung.
- Gioakim Bão : Phan Văn Bão, người Xóm Quán. Cũng theo htc bên Pinang. Theo cha Chung và bị bjt cùng ngài. Bị k% t%i ‘‘Çi htc bên Tây’’. Chịu chết tại Gò Chàm ngày 09.12.1860 cùng cha Chung.
- Giuse H»u : người Ng†c Toän (Ch® MŞi, Nha trang). Chịu x^o t^o năm 1860.
- Hũa : Nguyễn Văn Hũa. Chịu chết vì Çao tại Gò Chàm ngày 09.12.1860.

- Nam : Mai Văn Nam. Chịu chết vì Çao tại Gò Chàm ngày 09.12.1860.
 - Tãn : Lê Văn Tãn (Tâm ?). Chịu chết vì Çao tại Gò Chàm ngày 09.12.1860.
 - Giáo: Lê Văn Giáo. Chịu chết vì Çao tại Gò Chàm ngày 09.12.1860.
 - Gioakim Quã : Nguyễn Văn Quã người Xóm Quán. Là người lo việc nhà chung cho giáo phận Qui Nhôn. Ngài có m%t người con làm linh mục.
 - Giuse Nghiêm : Nguyễn Văn Nghiêm người Lò GiẤy, Phú Yên. ã cha Th< tín dõng ngài, những ã cha không cho ngài sang htc Pinang vì ngài bị t% bên m%t trái. Chịu chết tại Gò Chàm ngày 21.3.1862.
 - Taçêô Quí : Nguyễn Văn Quí là người xử Tân H%i, làm nghề chài lữSi, khá giã. Vì t%i ‘‘oa tr» Çao trũang’’, bị trăm quy% ngày 01.4.1862 tại Gò Chàm.
 - Phêrô Me : Lê Văn Me, người Quảng Ngãi. Con Ç« Ậu của Thánh Nạm Thuông. Là ông giúp (người gi» nhà th©) Gò Thĩ. Vì t%i ‘‘Çao chúng oa tr» Çao trũang’’, bị trăm quy% ngày 01.4.1862 tại Gò Chàm.
 - Anê Soãn, n» tu dòng M% Thánh Giá tại Láng Mun.
 - Anna Trĩ, n» tu dòng M% Thánh Giá tại Láng Mun.
 - Maçalêna Lũu : Huỳnh Thĩ Lũu (Xóm Quán). Người gốc Gò Bôi. Khi bị bjt, bà Çã goá chõng tở 4 năm trũsc. Bị k% t%i ‘‘oa tr» Çao trũang’’ (tức ã cha Th<). Chịu chết tại Gò Chàm ngày 21.3.1862.
- M%t hai chi ti% vñ các t% t% Çao của Chúa ^a trên Cũc vi% theo các ghi chú của cha Durand Ç< lại trong AMEP., t% 822, quy<n ‘‘Phân Sáp. 1858-1862’’. Ngoài ra, báo giáo phận Qui Nhôn có

nhĩSũ bài vi% v% các CÃng : “Mission de Qui Nhõn. Memorial”, các số năm 1904-1909.1919. Nhà in Làng Sông.

¹⁰ Ngày 24.5.1921, Toà Thánh (vÃn trong thõi ãi Giáo Hoàng Bênêđictõ XV) ban m%t S;c L%nh tũõng t; v% n» tõi tá Chúa tõ Çáo tãi Nha Trang : cõ DÀN, m%Si 13 tuõi, ch% trong tù. HỒ SỔ cõ DÀN Cũc sát nh%p chung vào HỒ SỔ các vĩ tõ Çáo Vi% Nam có tên trên S;c L%nh năm 1918.

Trong m%t lá thũ vi% tãi ãi An, ngày 07.4.1925, do thõa sai X gõi cha Durand, có Çoàn : “20 tên tuõi Ấy, mà Toà án giáo ph%n kh%i s; năm 1904, Çã Cũc gõi sang Roma năm 1909. Roma nh%n tất cả 20 vĩ, không trõ m%t ai... Cõ bé DÀN, ban ÇẦu bĩ loài bõ, Çã trã thù : theo l%nh rõ ràng của Roma, chúng tõi phải h% mình lo gõi cho Roma hồ sũ Toà án của giáo ph%n năm 1920. Roma ch%p nh%n ngay tũc kh;c. Và Toà án Tông toà Çã Cũc l%p năm 1921 v% cõ DÀN Çõng thõi v%Si 20 vĩ trũsc...” (AMEP., t%p 822, quy<n “Phân Sáp. 1858-1862”).

./.

Trích tũ bản ÇÒ của cha Adrien LAUNAY, 1889.

+++ : Láng Mun, Xóm Gò, Dinh Thũy

+++ : Phan Rĩ

